

מפגש מס' 88

דף למנחה

תהלים ד'-ח'

תוכן הפרקים שנלמדו השבוע

מזמור ד' - התמודדות עם רדיפות אישיות ע"י בטחון בה' המוביל לשלווה

מזמור ה' - תחינה לשמיעת התפילה ולהדרכה ללכת בדרך הטוב.

מזמור ו' - תחינה להצלה ממחלה/ייסורים

מזמור ז' - התמודדות מול האשמות שווא - בטחון בה' שהאמת תצא לאור

מזמור ח' - מעמדו של האדם בעולם אל מול גדולת ה'

הקדמה - חשיבות המוסיקה

בכותרות של חמשת המזמורים שאנו לומדים השבוע, מופיעים מושגים שאינם מוכרים לנו כיום: **לְמַנְצַח בְּנִינּוֹת** (ד'; ו'); **לְמַנְצַח אֶל הַנְּחִילוֹת** (ה'); **שְׁגִיזוֹן** (ז'); **לְמַנְצַח עַל הַגְּתִית** (ח').

נראה כי מושגים אלה ואחרים המופיעים בהרבה ממזמורי תהלים מציינים את אופן נגינת המזמור: כלי הנגינה בהם בוצע המזמור; הוראות מוזיקליות לשירת המזמור (כדוגמת ציון המאקאם בשירה הערבית ובשירת הפיוטים); סגנון המנגינה; המבצעים וכדו' (ראה **בפרוש רד"ק**)

נעיין בפרושו של עמוס חכם בדעת מקרא, על המושגים המוזיקליים המופיעים במזמורים ד'-ח':

דעת מקרא לתהלים ד'-ח':

למנצח - לא נתברר פרושה כל צרכה, ורגילים לפרש שהמנצח הוא ראש חבורת השרים והמנגנים. והכוונה, שמזמור זה היה מושר במקהלת משוררים ומנגנים.

בנגינות - מסתבר שמחובר אל "למנצח", וכן נמצא עוד 6 פעמים בראש מזמורי תהלים ובסיום תפילה חבקוק: "למנצח בנגינות". והכוונה כנראה שיש לומר מזמור זה בלויית נגינה בכלים. ואפשר שנגינות הוא כינוי לדרך נגון מיוחדת או לכלי מיוחד.

נחילות - אחד מכלי הניגון או מיני הנעימות. יש משערים שהוא קרוב ללשון "מחול", ויש משערים ללשון "חליל". ועוד יש משערים שהוא מלשון "נחיל דבורים", כלומר: המיה כהמיית הדבורים. ורס"ג פירש מלשון "יוחל משה", כלומר: תפילה ותחנונים.

שגיון - שגיון בכותרת מזמור נמצא עוד בחבקוק ג': "תפילה לחבקוק הנביא על שגיונות". ומסתבר ששגיונות הוא שם של כלי נגינה ויש אומרים שהוא מלשון שירה... ויש שמצאו דמיון ל"שגיון" בלשון האכדית שבה הוא שם לתחינה שהיו הבבלים מתחננים במקדשיהם. ובמדרש דרשו "שגיון" - בקשת סליחה על השגגות או השגיאות.

גתית - יש אומרים שהיא נעימה ששרים אותה בשעת דריכת הגת ויש אומרים שהוא כלי זמר הבא מהעיר גת.

כיום, איננו בקיאים בסוגי הכלים והמנגינות שהיו מקובלים באותם ימים, ולכן כותרות אלה אינן משמעותיות מספיק עבורנו. אולם, מכיוון שהן נכנסו לתנ"ך, מתברר שיש משמעות וחשיבות לאופן בו היו שרים ומנגנים את המזמורים. מכאן אנו לומדים שלא רק המילים של המזמורים הן בעלות משמעות רוחנית אלא גם המוסיקה, האופן בו מושר השיר.

המוסיקה מוזכרת בתנ"ך לא רק כמלווה שירה אלא גם כבעלת ערך בפני עצמה, כמעוררת השראה. כך בדברי שמואל לשאול בשעת המלכתו, מופיעה המוזיקה כמעוררת השראה רוחנית לקראת נבואה: **וּפְגַעְתָּ חֶבֶל נְבִיאִים יָרְדִים מִהַבְּמָה וְלִפְנֵיהֶם נָבֵל וְתִף וְחִלְלִיל וְכִנּוֹר וְהִמָּה מִתְנַבְּאִים: וְצִלְחָה עֲלֶיךָ רוּחַ ה' וְהִתְנַבֵּיתָ עִמָּם וְנִהְפַּכְתָּ לְאִישׁ אֲחֵר (שמו"א י', ה-1);** בהמשך, סרה משאול רוח ה' וחסרונה גורם לו לתחושה של "רוח רעה". הרפוי נעשה בעזרת המוזיקה המעוררת במעט את רוח ה' בלבו של שאול: **וְרוּחַ ה' סָרָה מֵעַם שָׁאוּל וּבָעֲתָתוֹ רוּחַ רָעָה מֵאֶת ה'... וַיִּבְקְשׂוּ אִישׁ יָדָע מִנְגִן בַּכִּנּוֹר וְהָיָה בְהִיזוֹת עֲלֶיךָ רוּחַ א-לֵהִים רָעָה וְנָגַן בְּיָדוֹ וְטוֹב לָךְ: וַיַּעַן אֶחָד מִהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאִיתִי בֶן לְיִשִׁי בֵּית הַלְחָמִי יָדַע נָגַן... וְהָיָה בְהִיזוֹת רוּחַ א-לֵהִים אֶל שָׁאוּל וְלָקַח דָּוִד אֶת הַכִּנּוֹר וְנָגַן בְּיָדוֹ וְרוּחַ לְשָׁאוּל וְטוֹב לוֹ וְסָרָה מֵעֲלָיו רוּחַ הָרָעָה (שמו"א ט"ז, יד-כג);** גם אצל אלישע הנביא, הנגינה מסייעת לקבלת הנבואה: **וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע... וְעַתָּה קָחוּ לִי מִנְגִן וְהָיָה כִּנְגֵן הַמִּנְגֵן וְתָהִי עֲלָיו יָד ה' (מל"ב ג', יד-טו).**

זוית אישית

חישבו על שיר/מנגינה מסויימים שמשפרים את הרגשתכם, או מעוררים השראה רוחנית.

חשבו על שיר שאתם אוהבים. מה יותר משמעותי עבורכם וגורם לכם להתחבר לשיר - המוסיקה או המילים?

לימוד מעמיק

חלק א - בטחון עצמי ובטחון בה'

בכמה מהמזמורים שלמדנו השבוע מופיעה התמודדות של דוד אל מול אמירות של אנשים אחרים:

בפרק ד' מתאר המשורר אנשים המבזים אותו: **בְּנֵי אִישׁ עַד מָה כְּבוֹדִי לְכַלְמָה תִּאָּהָבוּ רִיק תִּבְקְשׁוּ כְּזָב סֶלָה (ד', ג).** נראה כי אותם אנשים פוגעים בו ומזלזלים בתחומים שבהם הוא טוב, מכובד. יתכן שהכוונה לדוד המלך, והאנשים המכלימים אותו הם המורדים בו (במרד אבשלום) וטוענים שהוא איננו ראוי למלוכה (ראה בפרושי רש"י ורד"ק). ויתכן שהכוונה היא כללית יותר, לאדם שבוטח בה' ואנשים מבזים אותו בשל כך (ראה בפרוש דעת מקרא), או לסתם אדם שאנשים מביישים אותו (ראה בפרוש שטיינזלץ). נראה כי מדובר באמירות שליליות אשר נוגעות עמוק במהות הפנימית של האדם, ומבטלות את אישיותו וכבודו.

בפרק ה' מתמודד המשורר עם בוגדנות ורמאות: **תִּאָּבֵד דְּבָרֵי כְּזָב אִישׁ דְּמִים וּמְרֹמָה יִתְעַב ה'... כִּי אֵין בְּפִיהוּ נִבְוֶה קֶרֶבֶם הַזֹּאת קָבַר פְּתוּחַ גְּרוֹנָם לְשׁוֹנָם יִחְלִיקוּן (ה', ז-1)** המשורר מתמודד עם אנשים שאינם דוברי אמת, שאי אפשר לסמוך על המילה שלהם, והם בוגדים ומוציאים דיבה רעה (ראה ב**פוסט מאת חנן פורת** וב**פוסט מאת פרופ' אביעד הכהן**). התנהגות בוגדנית כזו מערערת את בטחונו של האדם ואת יכולתו לתת אמון באנשים הקרובים אליו ביותר.

בפרק ז' מתמודד המשורר עם אנשים הטופלים עליו האשמות שווא: **ה' אֱלֹהֵי אִם עֲשִׂיתִי זֹאת אִם יֵשׁ עוֹל בְּכַפְּי: אִם גְּמַלְתִּי שׁוֹלְמִי רָע וְאַחֲלִיצָה צוֹרְרֵי רִיקָם... שִׁפְטֵנִי ה' בְּצַדִּיקִי וּבְתִמִּי עָלַי: וְגִמְרָ נָא רַע רְשָׁעִים וּתְכַוֵּן צַדִּיק וּבְחַן לְבוֹת וּכְלִיזוֹת א-לֵהִים צַדִּיק (ז', ד-1)** - על אף שהמשורר בטוח בניקיון כפיו, הוא מודע לכך שאנשים אחרים טוענים שהוא עשה עוול.

יתכן שהכוונה לדוד המלך, הנרדף ע"י שאול על לא עוול בכפו (ראה ב**פוסט מאת חנן פורת** וב**סרטון מאת חביבה שפטר**), אך ניתן להרחיב את המזמור לכל אדם אשר אויביו ומתנגדיו מערערים את בטחונו בצדקת דרכו, וטוענים שהוא לא הגון. טענה זו פוגעת בו יותר מכל רדיפה, מאחר והיא מערערת את בטחונו בעצמו ובצדקת דרכו.

ההתמודדות של המשורר אל מול האמירות הללו היא קבועה: הוא בטוח באהבת ה' אליו, ומרגיש שהאהבה של ה' מוכיחה את שקריות הטענות של מתנגדיו: **כִּי הַפְּלֵה ה' חֲסִיד לֹו ה' יִשְׁמַע בְּקֶרְאֵי אֱלֹו (ד', ד) - אִם ה' מַפְלֵה מִיִּשְׁהוּ לַטּוֹבָה, סִימָן שֶׁהוּא צָדִיק וְדָרְכּוֹ טוֹבָה; וַיִּשְׁמָחוּ כָּל חוֹסֵי בְּךָ לְעוֹלָם יִרְגְּנוּ וְתַסְךָ עֲלֵימּוֹ וַיַּעֲלִצוּ בְּךָ אֱהָבֵי שְׂמֶךָ: כִּי אַתָּה תִּבְרָךְ צָדִיק ה' כִּי צִנְיָה רְצוֹן תַּעֲטֹרְנוּ (ה', יב-יג) - ה' מֵהוּוֹה מַחְסֵה, מַסַּךְ וּמִגֵּן (צִינָה) אֵל מוֹל טַעֲנוֹת הַשֶּׁקֶר; שְׁפֹטְנֵי ה' כְּצַדִּיק וְכַתְמֵי עֲלֵי: יִגְמֹר נָא רַעַשְׁעִים וְתִכְוִינָן צָדִיק וּבְחֵן לַבּוֹת וּכְלִיּוֹת א-לֵהִים צָדִיק: מְגַנֵּי עַל א-לֵהִים מוֹשִׁיעַ יִשְׂרָאֵל לֵב (ז', ט-יא) מִשִּׁפְט הַצַּדִּק שֶׁל ה' יוֹצִיא אֶת הָאֱמֶת לְאוֹר וְיוֹכִיחַ מִי הָאָדָם הַצַּדִּיק.**

שאלה למחשבה

כיצד אהבת ה' אל האדם עוזרת לו להתמודד אל מול האמירות המערערות הללו?

מתוך קריאת המזמורים הללו, מתברר שיש קשר עמוק בין הביטחון של האדם בה' ובאהבת ה' אליו, לבין הביטחון שלו בעצמו ובצדקת דרכו, ויכולתו להתמודד עם האתגרים העומדים לפניו, או עם אנשים אחרים המלעיזים עליו ומערערים את בטחונו.

חז"ל מתארים את האדם חסר הבטחון כאדם שחושש למרות שיש לו את מה שהוא צריך:

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף מח עמוד ב

כל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר - אינו אלא מקטני אמנה. והיינו דאמר ר' אלעזר, מאי דכתיב: כי מי בז ליום קטנות? מי גרם לצדיקים שיתבזזו שולחן לעתיד לבא? קטנות שהיה בהן, שלא האמינו בהקב"ה.

תחושת חוסר הבטחון, המתבטאת בחששות שאינם מוצדקים, נחשבת בדברי חז"ל כחוסר אמנה בה'. ר' נחמן מברסלב מסביר את הקשר בין הדברים:

ר' נחמן מברסלב, שיחות הר"ן ק"מ:

...מדקדוק לשון הגמרא שאמרו שם "קטנות שהיה בהם" נראה... שעקר קטנות האמונה שלהן היה בהן בעצמן. ויש לפרש לפי זה, שלא האמינו בהקדוש ברוך הוא שהוא טוב לכל והם חשבוים וגדולים בעיניו יתברך ומחמת זה היה בהם קטנות. וזה היה עקר קטנות האמונה שלהם מה שלא האמינו בהם בעצמן.

אדם שאין לו בטחון עצמי, שאיננו מאמין שהוא בעל ערך וחשיבות, מרגיש שכביכול אין לו חשיבות בעיני ה'. כך חוסר בטחון עצמי מוביל לקטנות אמונה. לעומת זאת, אדם בעל בטחון עצמי מרגיש שיש ערך לקיומו והוא בטוח שה' אוהב אותו ורוצה בטובתו.

וכן להפך - אדם בעל אמנה בה', הוא אדם המחובר למהות הפנימית הטובה של נפשו, אשר היא חלק א-לוה ממעל. מתוך כך הוא בטוח באהבת ה' אליו. הוא יודע שיש ערך לקיומו מעצם העובדה שה' ברא אותו ומקיים אותו בעולם. האירועים הקטנים היומיומיים נתפסים אצלו כחסד ה' המקיים אותו בעולם. מתוך כך הוא בטוח שבסופו של דבר יהיה טוב; הוא יקבל את מה שהוא צריך; הצדק יצא לאור. הוא מרגיש בטחון בעצמו וביכולתו להתמודד עם המציאות.

זהו האדם איתו אנו נפגשים בקראנו את מזמורי תהלים. המשורר בטוח שה' מנהל את העולם בטוב: **כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רָשָׁע אֲתָהּ לֹא יִגְדֹךָ רָע: לֹא יִתְיַצְבוּ הוֹלָלִים לְנֶגְדְּ עֵינֶיךָ שִׁנְאֵת כָּל פְּעֻלֵי אֵנוֹן (ה', ה-1).** האמונה בטוב נוטעת באדם תחושת מוגנות, בטחון ושמחה: **נִתְתָּה שְׂמֵחָה בְּלִבִּי מֵעַתְּ דָּגַנְס וְתִירוֹשָׁם רָבוּ: בְּשָׁלוֹם יִחַדּוּ אֲשֶׁכְּבָה וְאִישָׁן כִּי אֲתָהּ ה' לְבָדָד לְבִטָּח תוֹשִׁיבֵנִי (ד' ח-ט).** גם אם עדיין לא נפתרו צרותיו הוא יודע שה' אתו ומתוך כך הוא מרגיש רגוע. הביטחון בה' נוסך בו שלוה המאפשרת לו לישון בשקט. גם כאשר הוא נמצא במצבים קשים, הרי שברגע שהוא חווה סייעתא דשמיא בדברים מסוימים, הוא חש את אהבת ה' אליו, ומקבל כוחות להמשך הדרך. כך מרגיש המשורר כשהוא מתרפא - הריפוי מוכיח שהוא רצוי בעיני ה': **סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל פְּעֻלֵי אֵנוֹן כִּי שָׁמַע ה' קוֹל בְּכִי: שָׁמַע ה' תַּחֲנֻנֵי ה' תִּפְלְתֵי יְקוּחַ: יִבְשׁוּ וַיִּבְהֲלוּ מְאֹד כָּל אֲיֵבֵי יִשְׁבּוּ יִבְשׁוּ רָגַע (ו', ט-יא).** על אף שהמשורר בטוח בצדקתו, ואיננו מאמין לאמירות השווא של מתנגדיו, בכל זאת הוא מתפלל שהצדק גם ייצא לאור ויהיה ברור לכולם. העובדה שלמעשים יש תוצאה מותאמת והגיונית מחזקת את תחושת הביטחון של האדם בה', בטוב, ובעצמו: **יִגְמַר נָא רָע רְשָׁעִים וְתִכְוֶנֶן צְדִיק וּבְחֵן לְבוֹת וּכְלִיּוֹת א-להים צְדִיק: מְגַנֵּי עַל א-להים מוֹשִׁיעַ יִשְׂרָי לֵב: א-להים שׁוֹפֵט צְדִיק... בּוֹר כָּרָה וַיַּחְפְּרֵהוּ וַיַּפֵּל בְּשַׁחַת יַעֲלֵ: יִשׁוּב עֲמָלוֹ בְּרֵאשׁוֹ וְעַל קִדְקִדּוֹ חֲמָסוֹ יִרַד (ז', י-יז).**

נמצאנו למדים, שלמרות האמירות הפוגעניות, ההעלבות ואולי החששות, הביטחון בה' מביא את המשורר לביטחון בעצמו; נקודות האור שבחיינו מחזקות את אמונתו שה' אכן אתו, וממילא הוא מרגיש מוגן, שלו ובטוח.

זוית אישית:

מהם הדברים המערערים את בטחונכם העצמי? כיצד ניתן להתמודד ולחזק את הביטחון העצמי הפנימי, ללא תלות באנשים אחרים? כיצד מסייעת האמונה בה' להתמודד עם מצבי חיים מאתגרים?

חלק ב - מעמדו של האדם בעולם

פרק ח' עוסק במעמדו של האדם בעולם אל מול גדולתו של ה'. הפרק פותח ומסיים בהכרזה: **ה' אֲדַלְּנֵנוּ מִה אֲדִיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ (ח', ב; י).** הכרזה זו נותנת מסגרת למזמור ומדגישה את עוצמתו של ה', העולה מהתבוננות בעולם הטבע: **כִּי אֲרָאָה שְׁמֵיךָ מַעֲשֵׂי אֲצַבְעֹתֶיךָ יָרַח וְכוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנְנֶתָה (ח', ב-ד).** האדם עומד נפעם אל מול תופעות הטבע העצומות, ומרגיש את קטנותו. כאשר הוא מרים את מבטו מעל לעולם הטבע, ומבין שיש עולם רוחני עמוק וגבוה מעליו, ושיש בורא לעולם המנהיג ומוביל את כל ההתרחשויות, הוא עלול לחוש ביתר שאת את קטנותו: **מִה אֲנֹשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ וּבֶן אָדָם כִּי תִפְקְדֵנוּ (ח', ה).** התבוננות זו עשויה להוביל לתחושת חוסר בטחון - מי אני לעומת העוצמה הגדולה של היקום ושל הבורא? האם אני יכול להשפיע על המתרחש בעולם או שאני חסר אונים אל מול האלקים או אל מול תופעות הטבע?

במזמור זה, המשורר איננו נשאר רק בתיאור עוצמתו של הבורא ואיננו נשאר בתחושת הקטנות והאפסות של האדם לעומתו, אלא עושה תפנית מפתיעה ועובר לתאר את גדולתו של האדם: **וַתַּחֲסְרֵהוּ מֵעַט מֵא-להים וְכָבוֹד וְהָדָר תַּעֲטִרְהוּ: תַּמְשִׁילֵהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ כָּל שִׁתָּה תַחַת רַגְלָיו: (ח', ו-ז) -** אמנם ה' נשגב ומרומם מעל כל תפיסה אנושית, ואמנם הוא ברא את כל היקום אך יחד עם זאת הוא גם ברא אדם בצלמו: **וַיִּבְרָא א-להים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם א-להים בָּרָא אֹתוֹ (בראשית א', כז).** מהי משמעות הבריאה של האדם בצלם אלקים?

רמב"ן לבראשית א', כו:

והנה האדם דומה לתחתונים ולעליונים בתאר והדר, כדכתיב (תהלים ח ו) וכבוד והדר תעטרהו, והוא מגמת פניו בחכמה ובדעת וכשרון המעשה, ובדמות ממש, שידמה גופו לעפר ונפשו לעליונים

אבן עזרא לבראשית א', כו:

ויאמר הגאון כי פירוש בצלמנו כדמותינו בממשלה

לפי דברי רמב"ן, צלם אלקים שבאדם מתבטא בחכמה, בנפש, וב"כשרון המעשה" - היכולת לפתח ולקדם דברים בעולם. לפי דברי רס"ג המובאים בפרוש האבן עזרא, האדם דומה לה' ביכולת השלטון על העולם, כפי שנאמר בבריאתו: ויאמר א-להים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וירדו בגת הים ובעוף השמים ובהמה ובכל הארץ ובכל הרמש הרמש על הארץ: ויברא א-להים את האדם בצלמו בצלם א-להים ברא אתו... ויברך אתם א-להים ויאמר להם א-להים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה ורדו בגת הים ובעוף השמים ובכל חיה הרמשת על הארץ (בראשית א', כו-כח). זו הנקודה שמתאר מזמור ח': ותחסרהו מעט מא-להים וכבוד והדר תעטרהו: תמשילהו במעשי ידך כל ששה תחת רגליו.

אם כן, משמעות הבריאה של האדם בצלם אלקים מעידה על כך שלאדם יש כוחות מיוחדים, שיש בהם מעט מאלקים: הכחות הרוחניים, ההשגה השכלית, הבחירה החופשית ויכולת השלטון. (ראה עוד [במאמרו של הרב סולוביצ'יק ובסרטון מאת דוד נתיב](#))

העובדה שה' ברא את האדם ונתן לו כחות לפעול בעולם ולקדם אותו - מעידה על כך שיש לאדם ערך בעיני ה', ויש לו תפקיד משמעותי בעולם. כך לגבי כל המין האנושי, וכך לגבי כל אדם ואדם באופן ספציפי. עצם העובדה שהוא נברא - מעידה על כך שה' רואה ערך בקיומו, כפי שמתבטא בדברי המשנה:

מסכת סנהדרין פרק ד' משנה ה'

לפיכך נברא אדם יחידי, ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל, מעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא. וכל המקיים נפש אחת מישראל, מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא. ולהגיד גדולתו של הקדוש ברוך הוא, שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד וכולן דומין זה לזה, ומלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון ואין אחד מהן דומה לחבירו. לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר, בשבילי נברא העולם.

זוית אישית

באילו מקומות בחייכם אתם מרגישים ש"בשבילי נברא העולם"?

סיכום

במזמורים ד'-ז' המשורר מתמודד עם אנשים המערערים על מעשיו ואף על אישיותו. מתוך קריאת המזמורים הללו, מתברר שיש קשר עמוק בין הביטחון של האדם בה' ובאהבת ה' אליו, לבין הביטחון שלו בעצמו ובצדקת דרכו, ויכולתו להתמודד עם האתגרים העומדים לפניו, או עם אנשים אחרים המלעיזים עליו ומערערים את בטחונו.

מזמור ח', המתאר את מעמדו המשמעותי של האדם בעולם, יכול לתת מענה לשאלת הבטחון שעלתה במזמורים הקודמים: כאשר האדם חי בתודעה שיש ערך לקיומו מעצם העובדה שהוא נברא ע"י ה', ויש לו תפקיד משמעותי בעולם, ו"בשבילו נברא העולם" - הוא חש בטחון עצמי, אשר איננו תלוי בדעותיהם של אנשים אחרים עליו, אלא נובע מהבטחון שלו בה' ובמהות הפנימית האלקית שבו, התובעת ממנו למלא את תפקידו בעולם בהתאם לרצון ה'.

להרחבה

[שיעור מאת ד"ר עוזי פוקס על מזמור ח'](#)

[שיעור מאת הרבנית נורית פריד על מזמור ח'](#)

הקדמה לקראת השבוע הבא

בשבוע הבא נלמד מזמורים ט'-י"ג, ונתמקד בהתמודדות עם הצלחת הרשעים.